

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Bun de imprimat

O TEORIE DE PROPRIETATE GREȘITĂ

— IN RAPORT CU BISERICA —

Sunt ani de zile de când între Biserică și Stat se desbăte, fără sfârșit, o gravă chestiune juridică principiară, anume aceea a *proprietății localurilor fostelor școli confesionale*.

Este știut, că îndată după înfăptuirea Unirii politice, guvernele Țării au socotit terminat rolul școlii confesionale din provinciile alipite, unde ea apăruse în vremuri de urgie etnicul românesc cu toate atributele lui. Această misiune — se spune — revine acum în chip firesc *școlii de Stat*, care este națională prin definiție.

Părerea aceasta eră numai parțial adevărată, căci vechea școală confesională îndeplinea, pe lângă rostul ei *național*, și unul de ordin *religios* egal de important, care nu numai că nu s'a perimat deloc în Statul întregit, ci din contră s'a accentuat așa de mult, încât însuși Suveranul Țării l-a proclamat ca temelie al reînvierii liceelor bisericesti.

Ne vom ocupa altădată de greșala ce s'a făcut prin sacrificarea școlii confesionale, nu de către Biserică evident, căci conducătorii ei și-au împlinit toată datoria, ci de factorii de stat cari erau călăuziți în materie școlară de idei laice importate din Apus.

Una din consecințele desființării școlii confesionale a fost și chestiunea *proprietății* localurilor rămase fără elevi. Ea a fost pusă de către Ministerul Instrucțiunii publice și în special de unele organe executive ale lui, foarte zeloase în organizarea școlii de Stat cu mijloace străine de patrimoniul ei. Ele au pornit dela premiza, că odată *statificată* școala confesională, zestrea ei — *inclusiv clădirea* — trece în întregime asupra noii școlii, mai exact asupra Statului. Și nu numai cu drept folosință, ci chiar cu titlu de proprietate.

Din nenorocire premiza aceasta eră falsă, căci *nu* școala confesională, ca instituție bisericască, fusese statificată, ci *învățământul primar* în sine eră declarat o problemă de Stat. Abia mai târziu prin legea de unificare a școlii primare din 1924 s'a admis și principiul *școlii particulare*, dar mai mult în raport cu minoritățile etnice, căroră Tratatul dela Trianon le conferea dreptul la întreținerea de școli proprii cu caracter confesional.

Culte românești erau socotite ca făcând parte integrantă din viața națională a Statului, și ca atare interesele lor școlare de altădată urmau să fie satisfăcute acum prin așezămintele publice create de acest Stat. Aceasta însă nu însemnă cătuși de puțin, ca Statul să se considere stăpân și pe clădirile școlare, în virtutea principiului că încetând instituția, bunurile vacante îi revin lui de drept, deoarece aceste clădiri erau proprietatea distinctă a Bisericii, în speță a *parohiilor*, cum se arată limpede de Cărțile funduare.

La rândul lor parohiile erau persoane juridice de drept public, deci înzestrate cu facultatea de a dobândi patrimoniu și a-l conserva în condițiile determinate de legi. O atingere a acestui patrimoniu, ori din ce parte ar veni, înseamnă o violare a dreptului de proprietate, consacrat de Constituție ca inviolabil.

Încetând deci școala confesională, de a mai funcționa, dreptul de dispoziție asupra localului rămâne întreg proprietarului ei, așa cum îl indică registrele funduare și care este *Biserica*. Aceasta a și hotărât, după cum îi dictau nevoile ei, fie transformarea lor în locuințe preotești, fie vânzarea sau închirierea lor către Stat.

Dar organele de conducere ale Ministerului Educației na-

ționale perzistau în concepția lor particularistă, că localurile școlare, fiind un complement al învățământului public, ridicate de obștea satului, — adevărat bisericască dar tot obște — Statul ca succesor al Bisericii în conducerea școlii, ar fi liber să decidă și în ce privește soarta juridică a acestor localuri, putând să și le atribuie sie-și.

Astfel s'au născut conflicte între Biserică și Stat, cari neputând fi soluționate prin tratative amiabile au dus la o serie de procese în fața instanțelor judecătorești. Sentințele acestora au variat după felul cum erau compuse completele de judecată. Unde s'a respectat regimul juridic valabil din Transilvania, acolo Biserica a dobândit câștig de cauză, recunoscându-se dreptul de proprietate asupra localurilor școlare. O jurisprudență echitabilă și justă a Înaltei Curți de Casație încă nu s'a produs spre a pune capăt nesiguranței penibile de astăzi.

În adevăr este bizar să vezi, cum se menține mentalitatea juridică greșită, că patrimoniul creat de comune bisericesti sau politice, într'un interes general, sunt considerate, pur și simplu, ca proprietate de Stat. Nu se mai ține seama de faptul personalității juridice a acestor organizațiuni, care le pune la adăpost de arbitrarul oricui, fie ele chiar instanțe tutelare, întocmai cum este apărută o persoană fizică față de încălcările dreptului ei de proprietate. Iată d. p. chiar recenta lege a învățământului primar stabilește în art. 57 că localurile școlare zidite pe cheltuiala comunelor politice devin *proprietatea Casei școlilor*. Aceasta înseamnă, că nu mai trăim în regimul proprietății *individuale*, ci cădem în concepția *colectivistă*, pe care Constituția din 1938 o repudiază formal și categoric.

Continuarea pe pagina a 2-a.

Domnul este lumina și mântuirea mea: de cine să mă tem? Domnul este sprijinitorul vieții mele: de cine să-mi fie frică?

Psalmi, 27, 1.

EVANGHELIA

Matei 21, 33—43.

Dumnezeasca înțelepciune a Mântuitorului a cuprins într'o scurtă parabolă întreaga istoria omenirii și îndeosebi a poporului evreesc, menit să fie dascăl al neamurilor în ale credinței.

Împărății, popoare și oameni sin-guratici și-au provocat propria ruină prin nesocotirea pietrii din capul unghiului, care trebuie să stea la temelia vieții. Animalelor, dându-le instinct, Dumnezeu le-a scris legea în mădulare. Omului s'a descoperit în legea firii, iar poruncile, cari trebuiau să-i călăuzească pașii, le-a dat prin profeți și prin însuși Fiul său. Piatra din capul unghiului, temelia vieții omenesti e credința religioasă. Fericirea omului și a omenirii e în funcție de felul cum stie să asculte cuvântul lui Dumnezeu și să i se supună. Râvna omului trebuie să fie roadele împărăției lui Dumnezeu: dreptatea și pacea. Fără acestea, roadele lumii acesteia, a ostenelelor noastre fizice, sunt deșertăciune și prilej de păcat și de cruntă dușmănie.

Lumea, pe care ne-a lăsat-o Dumnezeu în stăpânire, e cea mai frumoasă și cea mai rodnică vie. Ci de rodul ei trebuie să dăm seamă Stăpânului. Tot ce săvârșim trebuie să săvârșim pentru mărirea lui Dumnezeu și nici o clipă pașii noștri nu trebuie să se abată de pe drumul, pe care ni l-a arătat atât de lămurit Fiul său.

Aspra pedeapsă, de care face pom-nire Evanghelia, a ajuns din plin pe fiii lui Izrail. Împărăția a fost luată dela ei și dată altor neamuri. Toate comorile lumii acesteia nu pot să le asigure pacea sufletească.

Dar și în sinul popoarelor creștine avem destule pilde, care să ne edifice asupra vieții slugilor nevrednici, cari în nebuna lor dorință de a fi stăpânii viei date în grija lor, prin necredință și neascultare îl omoară zilnic pe Mântuitorul. Prin aceasta viața își pierde frâna, cursul ei iese din alvia firească. Șarlata-nia, furtul, răzburarea și întreg con-voitul de păcate inspirate de Satana fac astfel din viețuirea împreună a oamenilor cel mai groaznic iad.

Temelia vieții adevărate e Mântuitorul.

I. G.

Biserica în părțile ei constitutive (parohia, protopopiatul, eparhie, mănăstire, patriarhat) se bucură de personalitatea juridică. Aceasta înseamnă drept de proprietate deplină asupra averii achiziționată prin forțele ei proprii.

Nimenea, deci nici Statul și cu atât mai puțin el — nu poate dispune asupra averii sale și în speță a clădirilor școlare, decât în condițiile determinate de Constituție.

Slujbă arhierescă la Sovata.

Duminecă, în ziua de 13 August a. c., credincioșii noștri din Sovata au avut o deosebită bucurie sufletească. P. S. Sa Domnul Episcop *Nicolae Colan*, care se găsea de câteva zile în această pitorească stațiune balneară, le-a servit sf. Liturghie asistat de P. C. consilieri eparhiali Dr. Vasile Sava, Laurențiu Curea, C. Părinte Sămărghițan din Praid și diaconul ceremoniar C. Sa Anatolie Scurtu.

Biserica a fost plină de un public select.

P. S. Sa a ținut să dea și de astădată, ca și în anii trecuți, binecuvântarea arhierescă credincioșilor din această stațiune, și să le împărtășească sfaturile și învățăturile sale evanghelice. Le-a atras îndeosebi atențiunea asupra datoriei ce o are fiecare om de a-și cultiva sufletul, lăsând să se aprindă și să ardă în el focul evanghelic al lui Hristos, pornind dela cuvintele Mântuitorului: „Foc am venit să aduc pe pământ și cum așa vrea să ardă!“

P. S. S. arată că numeroasele biserici zidite pe teritoriul țării,

după război, sunt dovadă, că acest foc este viu și activ în sufletele credincioșilor noștri. În cei 20 de ani ce s'au scurs după război s'au zidit și renovat mai multe locașuri sfinte ca altădată în o sută de ani. Sufletul creștinesc al națiunii s'a vărsat din belșug în această direcțiune, confirmând încă odată adevărul, că poporul român este creștin dela originea lui și n'a fost niciodată altfel, decât creștin.

Orice altă aparență nu este reală. Românii nu au atei, și nici nu pot avea, fiindcă întreaga lor viață și structură sufletească este îmbinată cu poruncile Bisericii creștine. P. S. Sa istorisește că cu ocazia unui pelerinaj la mormântul sfânt unul dintre călători spunea că pe el îl mână la locurile sfinte numai interesul științific, și nu simte nici un interes religios. Când a ajuns însă la mormântul Domnului, celce se închina mai cu evlavie și săruta mormântul Domnului, vărsând lacrimi ferbinți de pocăință, era tocmai pretinsul necredincios de pe vapor. Abia atunci și-a dat seamă de focul sacru ce mocnea în sufletul său. O dovadă în plus că Românul, nici dacă vrea, nu poate fi necredincios.

Cuvântarea luminoasă și instructivă a P. S. Sale a fost ascultată cu mult interes de publicul prezent.

Răspunsurile liturgice au fost date de un cor improvizat al unei echipe a Serviciului social din Tg.-Murăș prezentă la aceeași slujbă arhierescă.

În 14 l. c. dimineața P. S. Sa s'a întors la reședință pentru a-și putea continua seria vizitațiilor canonice la Rohia, Piața Fântânelor etc.

Correspondent.

Cunoscut-a pe Mântuitorul în trup?

— Din volumul „Saul din Tars“ de Dr. Gr. T. Marcu. —

Intrebarea aceasta și-au pus-o numeroși biografi ai Apostolului neamurilor. Cum Saul din Tars și-a petrecut o bună parte din tinerețea sa la Ierusalim, n'ar fi fost exclus să-L fi cunoscut pe Iisus din Nazaret. Câteva locuri din epistolele sale parcă ar întări această bănuială.

Nu e de mirare deci dacă unii cercetători — în speță Paul Feine, Johannes Weiss, F. Loofs, Multon, Ad. Schlatter ș. a. — socoteau că au temeiuri suficiente ca să răspundă afirmativ la întrebarea așezată în fruntea acestor rânduri. Mai prudenți decât ei, Schaefer, Bousset, Lietzmann, James, Ramsay ș. a., s'au mulțumit să spună că nu-i exclusă putința unei întâlniri întâmplătoare între Mântuitorul Hristos și fariseul Saul. În sfârșit, A. M. Pope era inclinat să vadă în tânărul cel bogat care l-a întrebat pe Domnul nostru Iisus Hristos ce trebuie să facă pentru ca să moștenească viața de veci (Mat. 19, 16; Mc. 10, 17; Lc. 18, 18) tocmai pe Saul din Tars.

Pentru a ne face o idee clară despre soliditatea temeiurilor pe cari se sprijinesc cei care cred că Saul din Tars l-a cunoscut pe Mântuitorul în trup, vom urmări în cele ce urmează argumentarea teologului protestant conservator Paul Feine, a cărui erudiție, întregită de o seriozitate exemplară, n'a provocat zămbete cu subînțelesuri din partea nimănui.

Mai mult, decât oricare alt loc neotestamentar, II Cor. 5, 16 a fost invocat în sprijinul tezei pe care o discutăm. Sf. Apostol Pavel debata în contextul lui una din problemele cari îl preocupă mai des și mai insistent. În noua ordine de viață pe care a așezat-o Mântuitorul și pe care Apostolii Lui se străduiesc s'o generalizeze în tot pământul cucerit de propovăduirea lor, legăturile o-

menești cari robesc și falsifică sufletele adevăraților închinători ai lui Hristos, nu mai contează. Ce-a fost a trecut. Hristos — și numai El — trebuie să comande toate detaliile vieții tuturora, în toți. Făptura cea nouă este măsura omului nou al acestor vremuri complectamente noi. Cele vechi au trecut. Ele nu mai valorează nimic. Ele stânenesc, nu edifică. Cât de exclusivă este această vrea a sa, sf. Pavel o ilustrează cu atitudine sa proprie, și cu a celorlalți Apostoli, față de cele trecătoare: „noi de acum nu mai cunoaștem pe nimeni după trup, iar de am și cunoscut după trup pe Hristos, de acum însă nu-L mai cunoaștem astfel“ (II Cor. 5, 16).

Feine deduce din aceste spuse ale Apostolului că Saul din Tars l-a cunoscut pe Mântuitorul în trup. Lucrul acesta i se pare a fi cu atât mai cert, cu cât după părerea lui, Saul și-a petrecut copilăria în Ierusalim și nu în Tars. Că între timp — zice Feine — Saul ar mai fi trăit în cetatea natală, Apostolul nu ne spune nicăeri. Perfect adevărat. Dar iarăși nu-i mai puțin adevărat că ne-ar spune undeva că a fi rămas pentru totdeauna la Ierusalim. Nouă ni se pare că Feine greșește. Și iată de ce. Petrecerea lui Saul în Ierusalim, le picioarele lui Gamaliel, după cum am arătat la timpul său, trebuie să fi avut loc cam în jurul anului 20 d. H. Intre această dată și între lapidarea sf. arhidiacon Ștefan s'a scurs un interval de timp apreciabil, în cursul căruia Saul dispărea oarecum din zarea atențiunii istoriei sfinte. Unde și-a petrecut el acești ani? Feine îl vede amestecat printre gloatele cari cărteau împotriva Nazarineanului, justificând lipsa oricăror indicații în această privință cu faptul că tânăr fiind, n'a jucat

FOILETON

Contribuția Bisericii noastre la opera școlară din ținutul Bistriței.

Când s'au deschis școlile comunale naționale, aproape toate parohiile noastre n'au avut local propriu și așa s'au văzut silite a închiria case țărănești, unde s'a început cea dintâi instrucție. Casa era mică și scundă, lipită pe jos cu pământ și numai cu lavițe. Cu încetul aceste scări au dispărut și comunele au început a-și ridica locașuri proprii pentru școală. Instrucția treptat s'a tot perfecționat și pe lângă scris-citit și repetițiile din Dumineci și sărbători, s'a introdus pomăritul și instrucția militară. Pentru a ne putea face o iconă clară despre ceea ce se propunea în aceste școli, las să urmeze cuvintele preotului Vasile Pavel din Borgo-Bistrița din 1852 unde zice: „În această comună se află școală de lemn bună, copiii au învățat sfintele rugăciuni, a sloveni, a citi, au învățat de rost din Catechismul mic de Sibiu, din istoria biblică și din aritmetică pe table și din cap, a scrie după dictando și datorințele tineretului.“¹⁾

Organele de supraveghere erau alcătuite din comisiunea școlară din Năsăud, care avea ca organ

executiv pe directorul școlii normale și acesta le vizita odată pe an la examen. Cu acest prilej inspecta și pe inspectorii școlari locali, cari erau de regulă ofițerii. Rapoartele alcătuite în baza inspecțiilor, se înaintau prin organele militare, direct Consiliului belic.

Învățătorii au fost la început recrutați din tot felul de oameni, cari nu aveau altă pregătire decât primele cunoștințe câștigate prin Biserică. De regulă au fost angajați cantori sau comandantul stației locale și erau remunerați cu un salariu de 10—16 fl. anual. Mai târziu leașa s'a urcat până la 60 fl. anual. Catechizarea elevilor erau obligați să o facă preoții, pentru care fapt primeau câte o mică remunerație.

Aceste școli comunale naționale au fost foarte folosite neamului și ele au pregătit sufletele credincioșilor noștri, făcându-i dârzi apărători ai credinței și limbii strămoșești. Urmările instrucției primite se restrângeau în toate părțile vieții noastre sociale, mai ales după desființarea graniței. La 1851 se desființează granița și din acest prilej conducerea și supravegherea școlilor este încredințată singur directorului școlii normale din Năsăud, cu îndatorirea de-a raporta despre situația lor, prin organele civile, guvernatorului din Sibiu. În cât privește fondurile școlare, ele

au rămas și pe mai departe cu aceeași destinație și de acum până la 1868 au fost administrate de comunele politice sub controla Comitetului fondurilor școlastice și de stipendii din Năsăud; au fost privite însă ca fonduri școlastice confesionale.

Situația școlilor a durat până la anul 1858 când, în baza ordinului Ministerului Instrucțiunii cu Nr. 3193 din 22 Martie, „școlile erariale și neerariale precum și cea trivială“ din fosta graniță a Bărgăului, cu 1 Noembrie 1858 sunt încredințate, pe lângă inventar, conducerii și supravegherii Bisericii noastre. Tot cu acest prilej se dispune, ca și edificiile școlare să fie trecute toate în proprietatea parohiilor, rezervându-și guvernul numai dreptul de control.

c) Școlile populare.

Sub acest titlu vom desvolta începutul și dezvoltarea școlilor noastre sătești din parohiile negrănicerești ale protopopiatului Bistrița, numite: „dela țară“, a căror organizare s'a întâmplat cu totul diferit și în alte condițiuni față de școlile populare naționale ale grănicerilor. Aceste parohii au fost următoarele: Bârla, Buduș, Blașfalăul de jos, Blașfalăul de sus, Caila, Chintelnic, Cușma, Galați, Iuda, Sfântul, Șieul mare și Șimotelnic.

Se știe că, în intențiunea ce-o nutrea împăratul Iosif II pentru luminarea poporului Român,

¹⁾ Mns. fără nr. în Arhiva protop. Bistrița, anul 1852.

acum nici un rol deosebit în manifestările ierusalimitenilor legalisti.

Argumentarea lui Feine este ispititoare, dar nu rezistă unui examen mai atent. Dacă Saul l-ar fi văzut pe Mântuitorul în trup, nu se poate să nu ne fi spus cu cuvinte clare acest lucru, așa cum a mărturisit bunăoară că consimțise la uciderea sf. arhidiacon Ștefan. Mai departe! Nu e adevărat că Saul n'ar mai fi obișnuit să-și petreacă vremea la Tars după ce învățase la școala lui Gamaliel. Barnaba îl ia doar de-acolo când s'a simțit trebuință de ajutorul lui în propovăduirea Evangheliei (cf. F. Ap. 11, 25). Mai înainte de aceea, fiindu-i viața în primejdie, frații din Ierusalim „l-au dus în Cezarea și l-au trimis la Tars“ (F. Ap. 9, 30). Ce mai căuta acolo dacă ar fi domiciliat în Ierusalim? Iată atâtea motive cari nu ne lasă să subscriem ipoteza lui Feine și a celor cari gândesc la fel cu el.

Dar mai sunt și altele. În primul rând, însuși textul din II Cor. 5, 16 la analiza căruia vom purcede chiar acum. Înțelesul originalului va fi decisiv:

v. 16 a: "Ὅστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἰδαμεν κατὰ σάρκα.

v. 16 b: εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκουμεν.

Nu intrăm în delalii evanghelice. Notăm doar o unică chestiune care anulează ipoteza Feine și soții. Κατὰ σάρκα din v. 16 b se raportează la ἐγνώκαμεν și nu la Χριστόν. Orice căteori expresia κατὰ σάρκα este legată de un substantiv, sf. Ap. Pavel o pune după și nu înainte acestuia. Așa în Rom. 9, 3 (συγγενῶν κατὰ σάρκα), I Cor. 1, 26 (σοφοὶ κατὰ σάρκα) și 10, 18 (Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα). Prin urmare, v. 16 b ar fi trebuit să fie stilizat εἰ καὶ ἐγνώκαμεν Χριστόν κατὰ σάρκα pentru ca să ne fi putut convinge că Saul din Tars l-a cunoscut realmente pe Mântuitorul în trup. Ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν

exprimă cunoașterea imperfectă pe care ar fi avut-o Saul din Tars despre Hristos dacă l-ar fi cunoscut înainte de convertire. Atunci desigur că pățimășul fariseu n'ar fi văzut în El — ca și'n sf. arhidiacon Ștefan — decât un răsvărit împotriva templului și a Legii mozaice. Acum însă, Hristos înviat fiind și de-a dreapta Tatălui șezând, Apostolul nu mai vrea să-l cunoască nici pe El chiar prin prisma intereselor pur omenești. El e Dumnezeu de viață dăruitor și nu un uzurpator al prerogativelor mesianice. Alte considerații trebuie să reguleze raporturile dintre creștini decât cele dintre Iudeii sau păgânii cari n'au răsbăt încă la cunoașterea adevărului. Mântuitorul însuși spune oarecând: „Cine este mama mea și frații mei? Și privind pe ceice ședeau împrejurul său, a zis: Iată mama mea și frații mei, căci oricine va face voia lui Dumnezeu, acela este fratele meu și sora mea“ (Mc. 3, 33—34; Mat. 12, 48—50; Lc. 8, 21). Sf. Apostol Pavel nu face altceva decât reia această idee atât de scumpă învățătorului său.

Feine susține mai departe că Saul trebuie să fi stat sub crucea pe care spânzura Hristos pe culmea Căpățânii și să-și fi făcut astfel o impresie neștersă despre moartea Lui, pentruca să le fi putut scrie Galatenilor celece citim în 3, 1. Aceeași idee i se pare că ar reieși din I Cor. 2, 2.

Afirmația aceasta nu mai necesită nici o discuție după cele zise în legătură cu II Cor. 5, 16. Insuși Feine recunoaște⁸³ că deacurmezișul ipotezei sale se pun o mulțime de greutăți. Vom mai semnala numai două — și cu acestea am isprăvit.

a) Saul din Tars n'a putut fi la Ierusalim în vremea când Mântuitorul propovăduia împărăția cerurilor. Dacă ar fi fost, era cu neputință să asiste cu un aer indiferent la drama de pe Golgota. Cu firea sa inflăcărată, el nu putea fi decât pri-

gonit sau prigonitor, victimă sau călău, căci Saul din Tars nu era unul dintre acele suflete slabe despre cari Dante spune că cerul le respinge și infernul le disprețuește.

b) Dacă Saul din Tars l-ar fi cu-

noscut pe Mântuitorul în trup, atunci ar fi trebuit să-l recunoască, firește, când i s'a arătat pe drumul Damascului. Ori noi citim din întrebarea pe care i-o pune: „Cine ești, Doamne?“ (F. Ap. 9, 5) tocmai contrarul.

Sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului — la Cluj. —

Catedrala ortodoxă română din Cluj, a fost ridicată în cinstea Prea Curatei Fecioare Maria și a biruinței neamului nostru asupra nedreptăților de veacuri, purtând hramul „Adormirii“. Acest lăcaș nu este deci numai locul de închinare și obiectul de admirație a miilor de creștini ce se perindează prin Cluj, ci este și un simbol măreț al legăturii ortodoxismului cu năzuințele naționale ale poporului românesc, caracteristica esențială a ființei noastre.

Biserica Clujului, este deci monumentul biruinței naționale, a Ardealului desrobbit pentru totdeauna.

În acest an, la 15 August, a avut loc, serbarea hramului la Catedrala aceasta, ca și în alți ani. A luat parte însă popor mai mult. Serviciul divin a fost oficiat de P. C. Sa Prot. Stavr. Dr. Vasile Sava, consilier eparhial asistat de preoții: P. Curea, I. Cioara, I. Cociuban, I. Niccoară, Fl. Mureșan, N. Belea, I. Vescan și diaconul S. Suci. Răspunsurile au fost date de corul păr. diacon Anatolie Scurtu.

După terminarea sf. Liturghii și după înconjurare, credincioșii au fost stropiți cu aghiazmă și miruiți, după care s'a oficiat sf. Maslu pentru bolnavii cari așteptau.

Numărul imens al poporului care s'a grăbit la această serbare, este o pildă grăitoare că, mergem spre bine. În fruntea credincioșilor am remarcat autoritățile civile ale Clujului. Sopotind mulțimea care s'a spovedit și împărțită, serbarea a avut aspectul unei adevărate ofensive de renaștere spirituală. Numărul țăranilor din jurul Clujului a fost de asemenea mare.

Predica a fost rostită de P. C. Sa Prot. Stavr. Dr. Vasile Sava, prin care a îmbinat în chip lămurit, sufletul ortodox, cu dragostea de glie.

După cum, Maica Domnului a fost luată în Slava cerului la Adormire, așa, în această zi, neamul românesc și-a regăsit slava pe care i-o gătitise Dumnezeu „înaintea tuturor popoarelor.“

Iată Simbolul pe care îl înmbrăcă trecătorilor Catedrala Clujului.

Biserica și Serviciul Social.

Pe tot întinsul țării, în ziua de sfinte comemorări românești, la 6 August, s'au inaugurat festiv numeroasele Școli de pregătire ale echipelor Serviciului Social. Școlile funcționau încă dela 1 August, și solemnitatea binecuvântării cursurilor a fost fixată în ziua glorioasei biruințe

dela Mărășești, ca un simbol al înfrățirii de generații jertfitoare pentru mântuirea neamului.

Conform legii din 13 Oct. 1938, tot tineretul licențiat al Facultăților noastre și întreg învățământul superior precum și al școlilor, cari dau studii in-

a dat edictul său de toleranță din 1781 și că după deschiderea unei școale normale în Sibiu, a numit în persoana lui Dimitrie Eustatievici un director general al tuturor școalelor populare, având a sta sub supravegherea Bisericii noastre. Pe lângă toate dispozițiile amintite din 1786 precum și cele ce au urmat, începutul școalelor din acest tract tot nu s'a ivit. Ele erau încă tot în mâna diecilor, cari nu prea mergeau să asculte cursurile de normă din Sibiu. Cauzele unui așa slab progres în cele școlare față de posibilitățile îngăduite, este a se căuta nu atât în nepăsarea și indiferența poporului cât mai ales în sărăcia lui și chiar în piedecile ce le puneau în calea oricărei voințe de realizare, însuși domni de pământ.

Pentru a putea salva această stare de lucruri dăunătoare intereselor poporului, protopopul Alexandru Buzdug se ocupă cu idea organizării unei școale centrale după modelul celor existente în apropiere, adică în Chinești și Vima-Mare. În acest scop întrunește preoțimea în ședință și în 1802 cere Guvernului regesc înființarea ori transferarea unei școale centrale. Cererea are următorul cuprins:

„Înalt Guvern Regesc, Domnului nostru Prea-grațios! Când clerul nostru al neuniților în fundațiunea sidoxială (din care și unele școli normale se înființează) a obicinuit totdeauna să contribu-

in mod egal cu toate că de fructele ei în mod inegal se bucură, căci anume Tractul acesta al Bistriței deja dela înființarea amintitei fundațiuni, n'a putut fi ajutat să înființeze asemenea școală, mai ales că nici în apropiere nu se află nici una și azi continuă a fi neluat în seamă, pentru care cauză și noi Sinodul amintitului tract, cari în instruirea în citire a tineretului cu atât mai mult că nu fără mic detriment al bunului comun suferim lipsa; pentru a ne transfera o școală înființată unde în vecinătate se află școli mai dese precum din satele Kivoesty ori Vima-mare cari sunt la o distanță unul de altul aproape numai de una Milă, ori și din alte locuri (precum veți afla de bine) cari sunt la o distanță mică între ele, căroro una și aceeași școală le este suficientă; a ruga Înaltul Guvern Regesc suntem foarte siliți; din care cauză; din care cauză insistent în același scop și spre mângăerea noastră cu umilință rugăm I. G. R. să binevoiască prea grațios a dispune să ni se transpună nouă o școală înființată. După cele de mai sus dorind cu ardoare rezultatul și mângăerea să ne învrednicim a ne recomanda grației prin cuvenitul cult al supunerii, cei mai umiliți servi: Alexandru Buzdug, adm. protop. Bistriței, P. Simion Popovici, notar.“¹⁾

¹⁾ Original în latinește, este în biblioteca mea.

Cererea însă se reintoarce cu următorul rezultat negativ: „Rezoluția: Taxele sidoxiale își au deja destinațiunile lor Înalt prescrise, din care cauză acelea nu se pot deturna pentru instrucția tineretului și ridicarea școalelor. Dela Regescul Gubern al Marelui Principat Transilvania, Cluj, ziua 15 Iulie 1802.“

Totuși idea ridicării unei școale centrale nu s'a abandonat și așa vedem pe episcopul Vasile Moga încă din 1815, sfătuind pe protopopul nostru ca să stăruie a ridica în parohia Galați, o școală centrală. Lucrurile însă n'au mers așa ușor, căci lumea nu se prea lăsa aplecată acestei greutăți. După multe insistențe între anii 1822—1824 se termină edificiul școlar ridicat cu concursul tuturor parohiilor din partea „dela țară“ a protopopiatului; iar pentru plata învățătorului s'a mijlocit la Guvern care a încuviințat să fie plătită din fondul sidoxial. Și așa ni s'a dat prilejul să avem deschisă cea dintâi școală de normă sau trivială, în parohia Galați. Afară de această școală până la 1824, nu avem alta în tract; iar în acest an se amintește în raportul „nemesnicului“ Vasile Bălan, că Bonțida are dascăl cu plata de o mierză bucate de prunc.

(Va urma).

tegrale, cu dreptul de a ocupa posturi de Stat, cum sunt Școlile Normale, Liceele industriale, etc. este obligat să presteze serviciul social, în cadrul Fundației „Principele Carol“ de sub conducerea competentă, înțeleaptă și plină de zel a cunoscutului și peste hotare sociolog român, care este d. Prof. Gusti. Serviciul Social constă din muncă efectivă la sate, pentru ridicarea satului printr'o strânsă colaborare cu însăși săteanul. Această muncă gravitează toată și e inițiată de *Căminul cultural*, menit să înfrățescă pe intelectuali cu țărani, într'o activitate dirijată de la Centru, conform doctrinei Fundației, care aduce o experiență de 6 ani pe teren a echipelor regale.

E bine ca preoțimea noastră să dea toată atențiunea acestei formidabile mișcări, pornite la intenția și hotărârea M. Sale Regelui, în care vor fi angajați peste 4000 de tineri, cu studii complete și pregătirea de specializare ce o primesc în școlile *Serviciului Social*. Biserica nu a stat niciodată departe de frământările, generatoare de îndrumări nouă, pentru că aceasta intră și în menirea ei de Stăpână a sufletelor și îndreptar în viața spirituală a neamului. Intreaga mișcare este clădită — și aceasta va fi din ce în ce mai vădit — pe neclintita temelie a învățaturii

creștine, tăria de totdeauna a poporului nostru. Însăși programa zilnică a școlii se împletește cu rugăciuni și cântece religioase, iar regimul de tabără impune o morală severă, în care tineretul nostru se încadrează și se complace. Pretutindeni nu a lipsit binecuvântarea Bisericii dela inaugurarea cursurilor. Pe alocurea însăși prezența Chiriarhilor, a înălțat atmosfera până la culmi nebănuite de duioase emoții. Publicul numeros, care a asistat pretutindeni, a fost adânc mișcat de însuflețirea și seriozitatea tineretului, de înțelepciunea și părinteasca înțelegere a grupelor de comandante, ele însăși formate de elemente tinere, pătrunse de chemarea lor și bine pregătite.

Noi de aci, înțelegem să tragem luarea aminte a preoțimii noastre, ca să acorde tot sprijinul lor material și moral, atât acestor școli, cât și echipelor, ce vor acoperi țara cu o rețea bine chibzuită, pornind la munca pe teren, în luna viitoare. Să fie adevărați părinți sufletești ai acestor copii ai țării, veniți cu sufletul lor curat, să ridice nivelul cultural, spiritual și economic al satului românesc, să-l cunoască și să-l îndrăgească pe acest admirabil țăran al nostru, atât de dornic de lumină, atât de însetat de o mai bună trăire.

In pragul „Serviciului Social“

Istoria popoarelor este împletită din evenimente epocale și dospită în plămada reformelor isvorite din mințile geniale, cari au provocat de-a tătea ori revoluții spirituale și morale, pe urma cărora s'a ivit progresul și civilizația secolului nostru — căci cu cât trecutul unui popor este mai bogat în evenimente și cu cât reformele vieții lui sunt mai temeinice, cu atât mai mare îi este vrednicia și trăinicia lui. Neamul nostru românesc se află la una din răscrucele cele mai hotărâtoare ale vieții lui, de soluționarea căreia atârna existența și prosperarea lui pe mai departe la porțile răsăritului european.

Gândul regesc al M. S. Regelui nostru Carol al II-lea, pătruns de mireasma credinței și luminat de lumina cea pururea fiitoare — cerească, care ne a ocrotit dea lungul veacurilor și ne-a ajutat ca să putem supraviețui tuturor încercărilor istorice și suferințelor asuprătoare, cari ne-au cernit din belșug inima în decursul vremilor; și de astădată zic, ne-a sporit și întărit din nou credința, prin însuși faptul marilor reforme, și sisteme de educație și muncă socială, cari își au de scop renașterea spirituală, economică și națională a românismului de pe întreg ogorul strămoșesc.

Căci ce sunt altceva toate aceste

curente fecund zămislite pe un temel adânc creștin, ca: premilitărie, străjerie și 'n urmă ca o încoronare a tuturor „serviciul social“ decât o tendință spre renaștere; o tendință spre creație, sporire și păstrare a comorilor spirituale și materiale, cari alcătuiesc tezaurul neprețuit al neamului și al ortodoxiei noastre genuine, de pe aceste plaiuri scumpe nouă și râvnite de atâția dușmani dinafară, ce ne pândesc vitalitatea cu ură și dispreț.

Această revoluție socială fără sguđuiri a românismului pe care o înregistrează istoria secolului nostru, își are rădăcinile adânc înfipte în principiile de viață creștinească, cari îi alcătuiesc trunchiul îi vor crește ramurile, frunzele și florile — și astfel o vor face ca să dea roade binecuvântate, vrednice de așteptările patronului și de străduințele muncitorilor, tineri licențiați plini de elan și entuziasm.

De aci înainte vom ști să muncim, ceeace până aci nu s'a știut. Vom ști să ne păstrăm unitatea ca neam, cea mai scumpă comoară a unui popor; căci munca la care se înfrățeste tineretul intelectual din cele patru colțuri de țară, cu săteanul român, prin serviciul social la sate, nu face altceva decât să consolideze unitatea fraților de pe întregă glia

strămoșească și să păstreze credințele, obiceiurile și portul, caracteristice regiunilor și etnicului românesc și ortodox.

Primul factor de muncă al serviciului social este echipa. De însuflețirea și elanul acestei formații este legată reușita serviciului social. Dacă echipierul va fi pătruns de acelaș suflu al credinței, ca și doctrinarul, ora înfloririi și mântuirii neamului nostru a sosit — odată cu realizările pe teren. Fiindcă ceeace hotărăște soarta unei vieți, nu sunt numai puterile intelectuale ale cuiva. Nu este numai și numai pregătirea și titlurile deșarte ale cuiva. Ceeace hotărăște nemurirea unei vieți, este credința într'un scop, într'un ideal, căruia ți-ai închinat viața în mod desinteresat.

Plecând la luptă înarmați cu cele mai moderne arme ale credinței și dragostei — cari alcătuiesc idealul creștin, avem nevoie de îndrumători de-a căror dibăcie și pregătire tehnică și spirituală depinde într'o covârșitoare măsură câștigul războiului ce ne stă în față. Cel care își ia asupra-și această sarcină, trebuie să dovedească o puternică voință, o punere înainte a unui ideal în aparență mai jertfelnic și mai plin de renunțări, în realitate însă singurul care îți dă bucurii statornice; idealul socotirii tale ca o părticică dintr'un întreg.

Atunci roadele acestei revoluții fără sguđuiri, ne va prilejui o dare de seamă, că trăim, că biologic facem parte dintr'un șir de viață, a cărei început și sfârșit nu-l putem cuprinde cu gândul și imaginația noastră neputincioasă — și care nu va pieri nici când, viața rasei fiind altceva decât fărâma individualității tale peritoare. Astfel trebuie să privim lucrurile și realizările vor fi mari.

Stăpâniți de acest crez și de aceste gânduri va trebui să ne punem munca noastră în slujba neamului, a patriei și a Regelui nostru iubit.

IOAN VOICA

Vizitațiuni canonice în Eparhia Clujului.

Prea Sfinția Sa *Nicolae Colon*, Episcopul Clujului, în dorința de a adânci și îndruma spre scopuri nobile viața religioasă a obștei creștine, a stabilit următorul program al vizitațiunilor canonice în luna August:

Duminecă 13 August, la ora 9:30, Liturghie arhierescă și predică în biserica din Sovata Băi (jud. Murăș).

Marți, 15 August — Pelegrinaj la Mănăstirea „Sf. Ana“ din Rohia (jud. Someș). La ora 9:30 Liturghie arhierescă și predică. Doxologie pentru amintirea intrării României în războiul de întregire. Sf. Maslu.

Marți, 15 August. La ora 18 P. Sf. Sa va celebra Vecernia și va predica la Mănăstirea

„Piatra Fântânelor“ (județul Năsăud).

Duminecă, 20 August, la ora 9:30, sfințirea noiei biserici, Liturghie arhierescă și predică în Praid (jud. Odorhei).

Duminecă, 27 August, la ora 9:30 Sfințirea bisericii parohiale pictate din nou, Liturghie arhierescă, predică și parastas pentru odihna sufletului I. P. Sf. Miron, Patriarhul României și ctitor al Mănăstirii „Sf. Ilie Prorocul“ în Toplița (jud. Murăș).

În aceste vizitațiuni canonice P. S. Sa va fi însoțit de P. C. consilieri eparhiali și de P. C. protopopi ai locului.

Cluj, la 8 August 1939.

Consiliul eparhial.

Deciziunea

cu Nr. 31999 a Onor. Minister al Cultelor și Artelor în chestia asociațiunilor religioase și condițiunile lor de funcționare, publicată în „Monitorul Oficial“ Nr. 161 din 15 Iulie 1939, are cuprinsul următor:

Ministerul Cultelor și Artelor.

Noi, ministru secretar de stat la Departamentul cultelor și artelor,

Având în vedere dispozițiunile art. 19 din Constituție, dispozițiunile art. 1 și 24 din legea pentru regimul general al cultelor și dispozițiunile codului penal privitoare la culte, asociațiuni și întruniri,

Văzând și dispozițiunile legii pentru apărarea liniștei și ordinii în stat, Decidem:

CAPITOLUL I.

Asociațiunile religioase interzise.

Art. 1. — Sunt cu desăvârșire interzise asociațiunile religioase care prin doctrina și practicile lor rituale aduc atingere legilor de organizarea statului și instituțiilor sale și contravin bunelor moravuri, siguranței statului, ordinii și liniștei publice.

Asociațiunile religioase identificate până acum, a căror existență și funcționare este cu totul interzisă, sunt: Asociațiunile mileniste (asociația internațională a studenților în Biblie, martorii lui Dumnezeu Iehova prin societatea de Biblie și Tratatate sau sub orice altă denumire religioasă, civilă sau comercială s'ar prezenta), penticostaliștii, tremurătorii, biserica lui Dumnezeu apostolică, po-căiții, nazarenii, adventiști reformiști, secerătorii, hliștii, inochentiști și stiliiștii.

Organele administrative și polițienesci vor închide casele de rugăciuni ale acestora și vor dresa infractorilor acte de urmărire pentru infracțiuni prevăzute în codul penal și în celelalte legi represive în vigoare.

CAPITOLUL II.

Autorizarea asociațiilor religioase.

Art. 2. — Nici o asociație sau grupare religioasă nu va putea să funcționeze, adevă membrii ei nu vor putea mărturisi în public o doctrină religioasă și nu vor putea exercita un ritual, dacă nu va obține în prealabil în acest scop o autorizație din partea Ministerului Cultelor și Artelor, dată în condițiunile deciziei de față.

Art. 3. — Pentru obținerea autorizației unei asociațiuni religioase, se cere ca un număr de cel puțin

